

ОКУУЧУНУН ПОРТФОЛИОСУ УНИВЕРСАЛДУУ ОКУУ ИШ АРАКЕТТЕРИН ТИЦЦИН КАРАЖАТ КАТАРЫ

Бул макалада окуучунун портфолиосу канчалык деңгээлде окуучу ичин маанилүү экендигин жана анын жасалгаланышы каралат.

Окуучунун портфолиосу окуучунун жеке ишмердүүлүгүнүн рефлексиясынын жана өздүк таанып-билүүсүнүн, чыгармачыл эмгегин жекече баалоо инструменти болуп саналат. Бул – документтердин жана окуучунун өз алдынча жасаган иштеринин жыйындысы. Документтердин жыйындысы мугалим тарабынан иштелип чыгат жана төмөнкүлөр каралат:

➤ Портфолиого материалдын тандалышы боюнча окуучуларга берилген тапшырмалар (кайсы материалды тандоо керектиги боюнча так көргөзмөлөр эмес, кандай параметрлер менен жасоо керектиги көрсөтүлөт);

➤ Ата-энелер ичин анкета. Анын толтурулушу окуучунун иши менен кылдат таанышууну шарттайт. (Албетте, бул өздүн баласы окуп жаткан чет тилин билген ата-энелер ичин);

➤ Портфолиого салынган иштерди баалоо параметрлери жана критерийлери;

➤ Көрсөтүлгөн портфолиону объективдүү түрдө баалоо ичин болгон презентациядагы эксперттик топ ичин анкета;

Окуучулар өз тандоосу же болбосо мугалимдин тапшырмасы менен өз алдынча сабак учурунда, ийдө, класстан тышкары окуу иш-аракеттеринде (чет тилиндеги проект, доклад, реферат) аткарылган иштин «досьесин» тандап алат. Тандоо бир жылдын, бир чейректин алкагында же бардык окуу жылдарынын аралыгында жүргүзүлүшү мүмкүн (мисалы: жазуу иштери же проектилер). Портфолио же өздүн жеке иштер окуучунун комментарийлери менен кошо каралат. Анда окуучунун эмне ичин так ушул иштерди тандап алыш керек деп эсептегени билинет. Албетте, окуучунун комментарийлери чет тилинде болушу шарт. Бир-эки кыска фразадан тартып, аны улам-улам кеңейтип, тереңдетет. Эгер бул оорчулукту туудурса, анда окуучу өздүн бардык ой-жүгүртүүлөрүн эне тилинде түшүндүрөт.

Мындай технологиянын («Окуучунун портфолиосу») принциптерин карап өтөлү:

1. Жыйынтыктарды өздүк баалоосу (аралык жана жыйынтыктоочу). Коммуникативдик ишмердүүлүктүн белгилүү бир түрлөрүн өздөштүрүшү. Ал төмөнкүлөрдү көргөзүп турат:

▪ Окуучунун оозеки кептик темага тиешелүү лексиканы өздөштүрүшү, грамматикалык билиминин калыптанышы, кептик ишмердүүлүктүн өздүн бир түрлөрүн өздөштүрүшү (көпчүлүк бөлүгү жазуу иштери: тесттер, ий тапшырмалар, эссе, чет элдик кызматташка кат, проект боюнча жүргүзүлгөн изилдөө иштери). Ошондой эле ич жазууларындагы белгилүү бир теманы ичиндө оозеки ой-жүгүртүүлөр, жада калса видеожазуу түрүндөгү көргөзмө-презентациялар, Интернет өздүк Web баракчалары болушу мүмкүн;

▪ Окуучунун таанып-билүү процессинде өз алдынча чечим кабыл ала билүүсү, ошол чечимдердин жыйынтыктарын прогноздоо (проектилерде, өз алдынча жазуу иштеринде);

▪ Окуучунун коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүнүн өзгөчөлүктөрү (шериктештикте болгон топтордун иштерине, проектилерге, дискуссияга катышуусунда); өздүн позициясын далилдей билүүсү, материалды так жана жеткиликтүү түрдө классташына түшүндүрүшү. Ошондой эле өздүн ишмердүүлүгүн өзү баалоосу каралат.

2. Ёздщк мониторингдин системалуулугу жана регулярдуулугу. Эгер окуучу чет тил жаатында болгон жетишкендиктерин анализдөө чечимин кабыл алса, ал системалуу тщрдё ушул жаатта жщргщзщлгён ишмердщщлщгщнщн жыйынтыктарын кёзёмёлдёй баштайт, ёзщнщн «досьесиндеги» кызыктуурак иштерди тандайт, алардын структурасын карап, уюштурат. Окуучунун маселеси бул иштерди кылдаттык менен анализдөө, керектщщ тууралоолорду киргизщщ, ёздщк баалоосунун кыска отчетун тщзщщ: анын ою боюнча эмне ишке ашты, эмне ишке ашкан жок жана эмне щщн, эмнеге кёбщрөөк кёьщл буруу талап кылынат. Бул жерде окуучулар мугалимдин, ата-эненин, ал иштеген топтун окуучуларынын койгон баасына болгон ёз оюн билдире алат. Бул ой жщгщртщщлёр жана аргументтер рефлексиянын манызын тщзёт. Так ушул рефлексия щщн ушул технологиялар колдонулат. Эскерте кетели: тигил же бул себептер менен окуучуга бул бардык комментарийлерди чет тилинде аткаруу оор болсо, анда ал эне тилин колдоно алат.

3. Портфолиодогу материалдардын структурасы, жазуу тщщндщрмёлёрщнщн логикалуулугу жана тактыгы.

4. Портфолионун тыкан жана эстетикалуу аткарылышы.

5. Портфолиодогу кёрсётщлгён материалдардын бщтщндщгщ жана тематикалык аяктоосу.

6. Окуучунун портфолиосунун презентациясынын кёргёзмёлщщлщгщ жана анын негизделиши.

Портфолионун жасалгаланышына жана мазмунуна болгон талаптар:

1. Титулдук баракча: портфолионун аталышы, окуучунун аты-жёнщ, предметтин аталышы, портфолиону жасоо убактысы (анын щтщнён жщргщзщлгён иштин башталышынын жана аягынын датасы), мугалимдин аты-жёнщ.

Портфолионун маъызы: себептери кёргёзщлгён ар бир материалдын ар бир окурманга болгон кыска сщрёттөөсщ жана тщщндщрмёсщ, анын мугалим жана окуучу тарабынан бааланышы, портфолиону презентациялоо боюнча окуучулардын же ата-энелердин конференциясын ёткёрщщ убактысы.

2. Окуучунун чет тили боюнча жетишкендиктеринин кыскача мазмуну же тарыхы. Жок эле дегенде, окуучу ёзщнщн чет тилиндеги жеке жыйынтыктарын анализдейт (эмнелер эь жакшы ёздёштщрщлщдё, эмнелер кыйынчылыктарды жаратууда, ал кыйынчылыктар эмнеде болууда).

3. Жазуу иштери, докладдар, щй тапшырмалары. Жок эле дегенде, ар тщрдщщ 4 оозеки кептик жана окуу темалары боюнча жасалган 8 иш. Окуучунун индивидуалдуулугун, ой жщгщртщщсщнщн оригиналдуулугун кёргёзщщщщ бир мисал киргизщщ зарыл. Негизинен, ал ошол мисал бир эле маселени чечщнщн ар кандай жолдорунун камтышын туура кёрёт.

4. Ёз алдынча жана текшерщщ иштери. Кеминде 3 тема боюнча 5 иш. Эь жок дегенде, ага окуучунун каталарды, структураны оьдоого болгон мамилесин, материалды ёздщк жеке чыгармачыл иштеринде чагылдырышын логикалык кёрсётщщщщ иш киргизилиши зарыл.

5. Тесттер. Кеминде 3 тема боюнча 4 ар тщрдщщ тесттер.

6. Маалыматтык технологияларды (каражаттарды) колдонуу. Проект, материалдар боюнча иштерде маалымат каражаттарынын колдонулушунун 2 мисалы.

7. Топтук проект. Окуучу ёзу катыша турган проектени сщрёттёп берщщ сунушталат.

8. «Менин сщйщктщщ ишим». Окуучу эмне щщн так ушул иштин тщрщн тандап алгандыгын тщщндщрёт жана ёз тандоосун мотивдештирет.

9. Ата-эненин баалоосу (рецензенттин баалоосу). Ата-энелер же кёз карандысыз рецензенттер жазуу тщрщндё рецензия даярдашат.

Окуучу ёз алдынча ойлоно билщсщн жана алган билимин чыгармачыл колдоно билщсщн кёргёзщщ менен, портфолиосун конференцияда кёргёзщщ каралат.

Окуучунун комментарийи анын конкреттщщ бир тема же курстун бёлщгщ боюнча

коммуникативдик компетенциясынын калыптанышын толук тирде крсетип турушу керек. Мугалим окуучуга объективдик жана тигил же бул материал боюнча жетишкендиктерине мунздм берип менен ёзун сынчыл кёз карашта кароосун сунуштайт. Ошондой эле окуучуга эмне щун ал тигил же бул ишти тандап алганын жана анын англис тилин ёздештирщд кандай мааниси бар экендигин тщщндщрщп берщп сунушталат.

Андан кийин сунушталган ар бир бёлщмдщн жасалгаланышы боюнча мындан да конкреттщп сунуштар болушу мщмкщн. Портфолиону даярдоодо эь эле оор болуп, албетте, кёрщнщктщрөөк иштерди тандоо, аларга жетиштщп тщрдё ойлонулган комментарий жазуу болуп эсептелет. Комментарийди окурманга ёзщнчё кат тщрщндё, ёзщнщн оюн билдирген кыска параграф тщрщндё кёрсётсё болот.

Портфолиону жасоодо окуучуларга төмөндөгщ суроолор жардам берет:

- Портфолиого материал тандоо щщн кандай иштерди жщргщздщёр?
- Эмнелер ишке ашты жана эмнелер кыйынчылык туудурду?
- Ёзщёрдщн портфолиого киргизе албай калган кандайдыр бир нерселер барбы?
- Силердин бир нерсеге жараша жасаган щлгщлёрщёр барбы?
- Маалыматтарды кандайча топтодунар? Кандай кыйынчылыктар болду?
- Пайда болгон маселелерди толугураак тщщндщрщп бере аласыгарбы?
- Канчалык деьгээлде бул иш рационалдуу боло алды?
- Бул маселеге жакын маселени тщщндщрё аласызбы?
- Бул проблеманы чечщдё эь оору эмне болду?
- Бул проблеманы чечщп менен кандай жаьы нерселерди щйрөнё алдыгар?
- Бул портфолиону дагы кайсы учурда колдоно алабыз?
- Бул мщмкщн болгон жалгыз гана жооппу?
- Тайпада иштөөгё кандай карайсыгар?
- Жуп менен же тайпада иштөөдё силерге эмнелер жагат жана эмнелер жакпайт?
- Ушул портфолионун щстщнён иштёё англис тилин ёздештирщд пайдалуу болдубу?

Ата-энелер/ рецензенттер щщн суроолорду карап кёрёлщ:

- Портфолио боюнча сиздин эь алгачкы оюьуз?
- Сизди окуучунун комментарийинде эмне таь калтырды?
- Кайсы нерселер силерде сыймыктануу сезимин жаратты?
- Окуучунун мындан кийинки иштерине жардам берщпгё эмне кыла аласыгар?
- Портфолиодогу материал канчалык деьгээлде тыкан жана логикалуу аткарылган?
- Окуучу портфолиону канчалык деьгээлде ёз алдынча даярдады?
- Ал силер же башка адамдар менен ой алмашып турдубу?
- Портфолиону жасалгалоодо ал кандай кошумча материалдарды, ыкмаларды колдонду?

Окуучунун портфолиосун баалоодо ата-энелер же башка рецензенттер жогоруда келтирилген портфолионун жасалгалоосу жана мазмуну боюнча пункттарды колдоно алышат. Ушуга жараша баалоонун кээ бир тщрлёрщн кёрсётё алабыз: толук туура келет (!), толук туура келбейт (-), кабыл алынгыс (x), катарда жок (0), кабыл алынат (+).

Жогоруда айтылгандай, окуучунун портфолиону даярдоо ыкмалары окутуунун этабына жараша, тилди ёздештирщп денгээлине, даярдоо убактысына, окуучунун жаш курагына жараша ар тщрдщп болушу мщмкщн. Окуучулардын ёз ишин, ёз жетишкендиктерин анализдөөнщ щйрөнщсщ маанилщп, б.а., ёзщлёрщнщн мщмкщнщлщктёрщн объективдик баалоону, кыйынчылыктарды жеье билщнщн жолдорун кёрё билщнщ, мындан жогорураак жыйынтыктарга жетщнщ щйрөнёт. Алардын ёз ишмердщлщгщ жана ёзщнё болгон жоопкерчилиги аь-сезимдщрөөк боло баштайт. Бул процессте ата-энелердин жана кёз карандысыз эксперттердин активдик катышуусу маанилщп. Мунун негизинде, окуучунун тигил же бул жаатта алдыга

жылуусунун объективдүү сүрөттөлүшү жаралат.

Дагы бир учур өтө маанилүү. Эгер силердин мектепте ар кайсы окуучулар бул технологияны колдонгусу келсе, окуучуларга мындай портфолиону бир убакта ар кайсы предмет боюнча даярдоону сунуштоого болбойт. Окуучу белгилүү бир убакыт аралыгында бир портфолионун үстүндө гана иштей алат. Анткени мындай иштин максаты – окуучуда өзүн-өзү баалоону калыптандыруу. Ал эми проект окуучунун өз алдынча сынчыл ой-жүгүртүүгө өйрөнүшүнө, таанып-билүүнүн изилдөө жана башка методдорун колдоно билүүсүнө керектелет.

Адабияттар:

1. Новикова Т.Г. Папка индивидуальных достижений - «портфолио»// Директор школы. -2004. - № 7.
2. Харламов И.Ф. Педагогика. - М.: Юристъ,1997.
3. Ксензова Л.Ю. Оценочная деятельность учителя. – М., 2000.